

بررسی پاره‌ای از مشخصات دموگرافیک استان اصفهان در سال ۱۳۵۳

دکتر کاظم محمد*

دکتر حسین ملک‌افضلی*

دکتر منوچهر عسگری*

خلاصه:

این مقاله از پرسشنامه‌های خانوار و باروری طرحی که در سال ۱۳۵۳ در استان اصفهان توسط دانشکده بهداشت انجام گرفته است استخراج شده است در این بررسی تعداد تقریبی ۳۰۰۰ زن ۴۴-۱۵ ساله شوهردار و ساکن شهرهای استان و به همین تعداد زنان ساکن در روستاهای استان مورد نظر بوده است که در نتیجه به مطالعه ۲۳۲۷۳ نفر در شهرها و ۱۸۶۷۱ نفر در روستاها منجر شده است. میان سنی جمعیت در نمونه مناطق روستایی برابر ۱۶ و در مناطق شهری برابر ۱۸ سال است، میزان مولید در نمونه شهری برابر ۲۷/۷ در هزار رودر نمونه روستایی برابر ۴۰/۲ در هزار است، میزان باروری عمومی در نمونه مناطق شهری برابر ۱۴۱/۸ در هزار و در نمونه مناطق روستایی برابر ۲۳۲/۵ در هزار است، میانگین تعداد حاملگی زنان شهری در طول دوران باروری برابر ۸/۲ است در حالی که همین عدد در زنان روستایی برابر ۹/۵ است.

مقدمه:

در سال ۱۳۵۳ طرح یک بررسی بهداشتی در استان اصفهان توسط دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی آماده و اجراء گردید. بر اساس این طرح مشخصات جمعیتی، رفتارهای باروری و آمارهای حیاتی نمونه‌ای از جمعیت استان (۲/۳ درصد از کل) که شامل ساکنین مناطق شهری و روستائی بوده و مورد مطالعه قرار گرفت. مقاله مورد بحث از پرسشنامه‌های مربوط به خانوار و باروری طرح فوق استخراج شده است.

حجم نمونه و تکنیک انتخاب آن:

با توجه به دقت و اعتماد مورد نظر برای برآوردها و آزمونهای مورد نیاز حدود ۳۰۰۰ زن در سنین باروری (۱۵ - ۴۴ ساله) برای هر یک از دو جامعه روستائی و شهری احتیاج میباشد، انتخاب نمونه در جامعه روستائی بروش دو مرحله‌ای انجام گرفت، که واحدهای اولیه عبارت از روستاها بودند. (روستاهای کوچک با هم و روستاهای مجاور ادغام شدند و ترکیب آنها بصورت روستای فرضی در نظر گرفته شده است) بدین ترتیب مجموعاً ۴۵ روستا از ۲۶ دهستان واقع در ۹ شهرستان منطقه با احتمال متناسب با جمعیت ده در سال ۱۳۴۵ انتخاب شد. (P.P.E.S.) انتخاب نمونه برای مرحله دوم بصورتی بوده است که برآوردهای حاصل دارای خود وزنی باشند. نمونه‌گیری در جامعه شهری بروش خوشه‌ای (Cluster) انجام گردید و هر واحد شامل یک بلوک شهری بوده است. بدین ترتیب که با روش درب شماری و سایر اطلاعات ممکن هر یک از شهرهای نمونه را به بلوکهای فرضی که هر یک تقریباً شامل ۳۰ - ۲۵ خانواده بوده است تقسیم بندی کردیم. در شهرستان اصفهان انتخاب نمونه یک مرحله‌ای انجام گرفت و ۲/۳ درصد از بلوکهای فرضی مزبور انتخاب گردید، ولی در شهرهای کوچک این انتخاب بصورت دو مرحله‌ای انجام گرفته است. بهر حال نمونه‌گیری فوق منجر به مطالعه ۲۳۲۷۳ نفر در شهرهای استان و ۱۸۶۷۱ نفر در روستاهای استان شد. (۱) و (۲) و (۳).

بیان و نتیجه بررسی:

جداول شماره (۱) و (۲) و (۳) توزیع سنی و جنسی جمعیت نمونه را به ترتیب در مناطق شهری، روستائی و کل استان نشان میدهد. در این بررسی ۴۱۹۴۴ نفر مورد مطالعه قرار گرفتند. که از این عده ۲۳۲۷۳ نفر (۵۵/۵ درصد) ساکن شهرهای استان و بقیه یعنی ۱۸۶۷۱ نفر (۴۴/۵ درصد) ساکن روستاهای استان بودند، در

شهرها ۴۲/۸ درصد از جمعیت زیر ۱۵ سال و ۴/۳ درصد بیش از ۶۵ سال داشته‌اند، و بدین ترتیب میتوان ۴۷/۱ درصد از جمعیت نمونه شهری را از نظر اقتصادی غیر فعال دانست (۴). نسبت‌های فوق در مناطق روستائی به ترتیب برابر ۴۷/۷ درصد، ۴/۶ در صد و ۵۲/۳ درصد میشود. بیشتر بودن درصد جمعیت جوان در روستا در مقایسه با شهر (۴۲/۸ درصد در برابر ۴۷/۷ درصد) به باروری زیاد در روستا مربوط میگردد. ولی این اختلاف نمی‌تواند بطور کامل توجیه کننده اختلاف باروری شهر و روستا باشد، چه اگر فزونی مرگ و میر روستا در سنین پائین نسبت به شهر در نظر بگیریم این اختلاف بیش از ۴/۹ درصد خواهد شد.

میان سنی جمعیت در نمونه مناطق شهری برابر ۱۸ سال و در نمونه مناطق روستائی برابر ۱۶ سال و در کل نمونه برابر ۱۷ سال بود، و این مسئله اهمیت اجرائی برنامه‌های تنظیم و بهداشت خانواده را در کل استان بخصوص در مناطق روستائی نشان میدهد، توجه به این نکته ضروری است که چنانچه تنها به اصلاح شرایط بهداشتی و جلوگیری از مرگ و میر اکتفا گردد، و همگام با آن به برنامه‌های تنظیم بهداشت خانواده توجه نگردد، میان سنی باز هم پائین‌تر خواهد آمدینا برایین توصیه میشود که همگام با اجرای برنامه‌های بهداشتی در جهت نقصان مرگ و میر به آموزش مردم در زمینه برنامه‌های تنظیم و بهداشت خانواده قویاً توجه گردد.

تعداد موالید در نمونه شهری در طی یکسال برابر ۶۴۵ نفر بود و بدین ترتیب میزان موالید در شهر برابر $\frac{645 \times 1000}{23273} = 27/7$ میگردد. تعداد موالید در نمونه روستائی در مدت مشابه برابر ۷۵۱ و در نتیجه میزان موالید در روستا برابر $\frac{751 \times 1000}{18671} = 40/2$ خواهد شد و در کل جمعیت میزان موالید برابر $\frac{1396 \times 1000}{18671} = 33/3$ میگردد.

تعداد زنان ۱۵ - ۴۴ ساله در نمونه شهری برابر ۴۵۴۹ نفر (۱۹/۵ درصد از کل نمونه شهری) و در نمونه روستائی برابر ۳۲۳۰ نفر (۱۷/۳ درصد از کل نمونه روستائی) و در کل نمونه برابر ۷۷۷۹ نفر (۱۸/۵ درصد از کل نمونه استان) بود. براساس اطلاعات فوق میزان باروری عمومی در مناطق شهری برابر $\frac{645 \times 1000}{4549} = 141/8$ و در مناطق روستائی برابر $\frac{751 \times 1000}{3230} = 232/5$ و در کل نمونه برابر $\frac{1396 \times 1000}{7779} = 179/5$ میگردد. تعداد زنان ۱۵ - ۴۴ ساله شوهردار در نمونه مناطق شهری برابر ۳۲۲۰ نفر (۱۳/۸ درصد از نمونه شهری) و در نمونه مناطق روستائی برابر ۲۶۷۶ نفر (۱۴/۳ درصد از نمونه

روستائی) و در کل نمونه برابر ۵۸۹۶ نفر (۱۴ درصد از نمونه استان) بود، و بدین ترتیب میزان باروری نکاحی در مناطق شهری برابر $\frac{۶۴۵ \times ۱۰۰۰}{۳۲۲۰} = ۲۰۰/۳$ ، در مناطق روستائی برابر $\frac{۷۵۱ \times ۱۰۰۰}{۲۶۵۶} = ۲۸۰/۶$ و در کل استان برابر $\frac{۱۳۹۶ \times ۱۰۰۰}{۵۸۹۶} = ۲۳۶/۸$ خواهد شد.

جدول شماره ۴ توزیع سنی زنان شوهر دار را همراه با میانگین تعداد حاملگی آنها که بروش گذشته نگر بدست آمده است در نمونه شهری و روستائی، بصورت ساده و تجمعی نشان میدهد، این اطلاعات بر اساس تعداد حاملگیهای زن از بدو ازدواج تا سال مطالعه بدست آمده است، و بدین ترتیب معرف رفتار باروری خانمها در سالهای گذشته است، این جدول گویای این حقیقت است که در کلیه سنین میانگین تعداد حاملگی زنان شهری از بدو ازدواج تا سن مورد نظر از میانگین تعداد حاملگی زنان روستائی در همان گروه سنی کمتر است بنحوی که میانگین تعداد حاملگی زنان شهری در دوران باروری برابر $۸/۲$ و در زنان روستائی برابر $۹/۵$ میباشد. و بار دیگر اهمیت اجرای برنامههای تنظیم و بهداشت خانواده در کل استان بخصوص در مناطق روستائی مشخص میگردد، در خاتمه لازم به تذکر است که در مناطق روستائی تنها ۱۳ درصد زایمانها در زایشگاهها یا بیمارستانها انجام گرفته است در حالیکه این نسبت در مناطق شهری حدود ۳۶ درصد بوده است.

رسنجی نسبت به سبب ن لوفه ان لتسا در هوشتمت تیمعمو و بخت - ۱ هشت ماهه

۶۵۶۱ سال

رسنجی ن لوفه ان رسنج	ع		ن		م	
	اعت	ع	اعت	ع	اعت	ع
۰	۶۶۲	۵۱۲	۵۶۲	۲۱۲	۶۶۵	۲۱۲
۶-۱	۱۶۶۱	۶۱۰۱	۰۰۶۱	۸۱۰۱	۱۶۶۶	۵۱۰۱
۶-۵	۶۶۸۱	۶۱۵۱	۶۵۶۱	۸۱۶۱	۶۱۵۶	۱۱۵۱
۶۱-۰۱	۶۶۸۱	۱۱۵۱	۵۶۵۱	۰۱۶۱	۶۶۶۶	۲۱۶۱
۶۱-۵۱	۰۸۶۱	۶۱۶۱	۶۱۶۱	۸۱۱۱	۶۶۶۶	۰۱۶۱
۶۶-۰۶	۶۶۰۱	۲۱۸	۶۵۶	۲۱۸	۶۰۰۶	۲۱۸
۶۶-۵۶	۶۰۶	۸۱۵	۱۶۶	۶۱۵	۶۶۶۱	۸۱۵
۶۶-۰۶	۲۱۶	۱۱۵	۸۱۶	۵۱۵	۶۶۶۱	۶۱۵
۶۶-۵۶	۶۰۵	۱۱۶	۸۶۶	۶۱۵	۱۶۱۱	۶۱۶
۶۶-۰۶	۱۱۶	۰۱۵	۲۶۶	۶۱۶	۶۸۶	۶۱۶
۶۶-۵۶	۰۶۶	۶۱۶	۰۶۵	۸۱۶	۰۰۰۱	۶۱۶
۶۵-۰۵	۱۶۶	۸۱۶	۲۶۶	۶۱۶	۶۶۸	۲۱۶
۶۵-۵۵	۵۶۱	۲۱۱	۸۵۱	۶۱۱	۶۵۶	۵۱۱
۶۶-۰۶	۵۶۶	۶۱۶	۵۸۶	۲۱۶	۰۱۶	۲۱۶
۶۶-۵۶	۶۶۱	۶۱۱	۶۶۱	۶۱۱	۵۶۶	۶۱۱
۶۶-۰۶	۰۶۱	۲۱۱	۶۱۶	۶۱۱	۶۰۶	۶۱۱
۶۶-۵۶	۲۶	۶۱۰	۸۵	۵۱۰	۶۰۱	۶۱۰
۶۸-۰۸	۰۶	۲۱۰	۱۸	۶۱۰	۱۵۱	۲۱۰
+۵۸	۸۶	۶۱۰	۶۵	۵۱۰	۵۸	۶۱۰
مجموع	۱۶۱۶۱	۰۰۱	۶۵۱۱۱	۰۰۱	۶۶۶۶۶	۰۰۱

جدول شماره ۲ - توزیع جمعیت نمونه روستائی استان اصفهان بر حسب سن و جنس

در سال ۱۳۵۳

جمع		زن		مرد		جنس و گروههای سنی
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۳/۴	۶۴۱	۳/۵	۳۰۶	۳/۴	۳۳۵	۰
۱۳/۸	۲۵۷۹	۱۴/۲	۱۲۵۹	۱۳/۵	۱۳۲۰	۱-۴
۱۷	۳۱۷۹	۱۷/۱	۱۵۱۹	۱۶/۹	۱۶۶۰	۵-۹
۱۳/۵	۲۵۲۷	۱۳/۰	۱۱۵۰	۱۴/۰	۱۳۷۷	۱۰-۱۴
۱۰/۱	۱۸۸۹	۹/۹	۸۷۶	۱۰/۳	۱۰۱۳	۱۵-۱۹
۷/۴	۱۳۷۹	۷/۲	۶۳۸	۷/۶	۷۴۲	۲۰-۲۴
۵/۱	۹۵۹	۵/۳	۴۷۳	۵/۰	۴۸۶	۲۵-۲۹
۴/۶	۸۶۴	۵/۲	۴۶۳	۴/۱	۴۰۱	۳۰-۳۴
۴/۵	۸۴۳	۴/۹	۴۳۷	۴/۱	۴۰۶	۳۵-۳۹
۴/۳	۷۹۴	۳/۹	۳۴۳	۴/۶	۴۵۱	۴۰-۴۴
۴/۰	۷۵۵	۴/۵	۴۰۳	۳/۶	۳۵۲	۴۵-۴۹
۳/۴	۶۳۵	۳/۵	۳۰۷	۳/۳	۳۲۸	۵۰-۵۴
۱/۶	۳۰۱	۱/۶	۱۳۹	۱/۷	۱۶۲	۵۵-۵۹
۲/۶	۴۸۲	۲/۳	۲۵۶	۲/۸	۲۷۶	۶۰-۶۴
۱/۴	۲۵۳	۱/۱	۱۰۱	۱/۵	۱۵۲	۶۵-۶۹
۱/۷	۳۱۶	۱/۵	۱۳۱	۱/۹	۱۸۵	۷۰-۷۴
۰/۵	۹۲	۰/۴	۳۶	۰/۶	۵۶	۵۵-۷۹
۰/۶	۱۰۷	۰/۵	۴۴	۰/۶	۶۳	۸۰-۸۴
۰/۴	۷۶	۰/۴	۳۳	۰/۴	۴۳	۸۵+
۱۰۰	۱۸۶۷۱	۱۰۰	۸۸۶۴	۱۰۰	۹۸۰۷	جمع

جدول شماره ۳ - توزیع جمعیت نمونه شهری و روستائی استان اصفهان بر حسب سن، جنس

در سال ۱۳۵۲

جمع		زن		مرد		منطقه و گروههای جنسی سنی
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۲/۹	۱۲۳۵	۳/۰	۶۰۱	۲/۹	۶۳۴	۰
۱۲/۰	۵۰۲۰	۱۲/۳	۲۴۵۹	۱۱/۷	۲۵۶۱	۱-۴
۱۶/۰	۶۶۹۵	۱۵/۹	۳۱۷۳	۱۶/۱	۳۵۲۲	۵-۹
۱۴/۱	۵۹۲۴	۱۳/۶	۲۷۱۵	۱۴/۶	۳۲۰۹	۱۰-۱۴
۱۱/۲	۴۶۸۸	۱۱/۰	۲۱۹۵	۱۱/۴	۲۴۹۳	۱۵-۱۹
۸/۱	۳۳۸۳	۸/۰	۱۵۹۵	۸/۲	۱۷۸۸	۲۰-۲۴
۵/۵	۲۳۰۲	۵/۶	۱۱۱۴	۵/۴	۱۱۸۸	۲۵-۲۹
۵/۰	۲۰۹۸	۵/۴	۱۰۸۱	۴/۶	۱۰۱۷	۳۰-۳۴
۴/۷	۱۹۸۴	۵/۴	۱۰۷۵	۴/۱	۹۰۹	۳۵-۳۹
۴/۲	۱۷۸۱	۳/۶	۷۱۹	۴/۸	۱۰۶۲	۴۰-۴۴
۴/۲	۱۷۵۵	۴/۷	۹۳۳	۳/۷	۸۲۲	۴۵-۴۹
۳/۵	۱۴۷۲	۳/۴	۶۸۳	۳/۶	۷۸۹	۵۰-۵۴
۱/۶	۶۵۴	۱/۵	۲۹۷	۱/۶	۳۵۷	۵۵-۵۹
۲/۶	۱۰۹۲	۲/۵	۴۹۱	۲/۷	۶۰۱	۶۰-۶۴
۱/۳	۵۲۸	۱/۲	۲۳۳	۱/۳	۲۹۵	۶۵-۶۹
۱/۷	۷۱۸	۱/۷	۳۴۳	۱/۷	۳۷۵	۷۰-۷۴
۰/۵	۱۹۶	۰/۵	۹۴	۰/۵	۱۰۲	۷۵-۷۹
۰/۶	۲۵۸	۰/۶	۱۲۵	۰/۶	۱۳۳	۸۰-۸۴
۰/۴	۱۶۱	۰/۴	۹۰	۰/۳	۷۱	۸۵+
۱۰۰	۴۱۹۴۴	۱۰۰	۲۰۰۱۶	۱۰۰	۲۱۹۲۸	جمع

جدول شماره ۴ - توزیع زنان شوهردار ۱۵-۴۴ ساله نمونه مورد مطالعه در استان اصفهان بر حسب سن و منطقه و همچنین میانگین تعداد حاملگی (بصورت ساده و تجمعی)

در سال ۱۳۵۳

روستا			شهر			منطقه و میانگین تعداد حاملگی سن فعلی
میانگین تجمعی تعداد حاملگی	میانگین ساده تعداد حاملگی	تعداد	میانگین تجمعی تعداد حاملگی	میانگین ساده تعداد حاملگی	تعداد	
۱/۱	۱/۱	۴۸۷	۱/۱	۱/۱	۴۳۷	۱۵-۱۹
۳/۰	۱/۹	۵۸۵	۲/۵	۱/۴	۷۱۱	۲۰-۲۴
۵/۲	۲/۲	۴۵۵	۴/۱	۱/۶	۵۷۸	۲۵-۲۹
۶/۸	۱/۶	۴۳۳	۶/۰	۱/۹	۵۸۸	۳۰-۳۴
۸/۵	۱/۷	۴۱۴	۷/۴	۱/۴	۵۸۹	۳۵-۳۹
۹/۵	۱/۰	۳۰۲	۸/۳	۰/۹	۳۱۷	۴۰-۴۴
—	۹/۵	۲۶۷۶	—	۸/۳	۳۲۲۰	جمع

منابع و مآخذ:

۱. گزارش بهمن ماه ۱۳۵۲: ایستگاه تحقیقات پزشکی اصفهان، دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی دانشگاه تهران.
۲. شهریاری، حسین، بررسی شاخص D.M.F. در سنین (۱۵ - ۴۹) در استان اصفهان پایان نامه فوق لیسانس در علوم بهداشتی، ۱۳۵۵.
۳. فرزانه، علی، بررسی شیوع دردهای استخوانی عضلانی و بیماریهای رماتیسم، آرتریت و تب مالت در استان اصفهان، پایان نامه فوق لیسانس در علوم بهداشتی، ۱۳۵۵.
۴. امانی مهدی (روشهای تحلیلی جمعیت شناسی) نشریه شماره ۶۸ مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی.